

נאה דורש

פנינים על מרשת שבוע מספרי הרב יעקב פוזן

הברכה המיוחדת

וידגו לרב בקרב הארץ (מח, טז)

ה"כלי יקר" מדייק בלשון הכתוב, שהיה לו לומר "וידגו בארץ", מהו "בקרב הארץ"?

באר על פי מה שאמרו חז"ל (סוטה יא ע"ב): "...וכיון שמכירין בהן מצרים באין להרגו, ונעשה להם נס ונבלעין בסקרע, ומביאין שורים וחורשין על גבן, שנאמר: 'על גבי חרשו חרשים'. לאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה, שנאמר: 'רבבה כצמח השדה בתתיהו'; וכיון שמתגדליו באין עדרים עדרים לבתיהו".

נמצא לפי זה, שישיראל היו פרים ורבים בקרב הארץ ממש, בתוך האדמה!

ובאמת, לא לחנם נעשה להם נס זה שהיו נבלעים בסקרע, וודאי היה זה כדי שלא תשלט בהם עין הרע של המצרים, על כן כסו בסקרע, כדגים המכסים במים, ומחמת היותם בקרב הארץ ממש נעשו רבים כדגים, כי לא שלטה בהם עינא בישא, ועל זה נאמר: "ותמלא הארץ אתם".

במדרש (בראשית רבה צ, א) כתוב שמדבר כאן על ברכה רוחנית: "מה דגים הללו גדלים במים, כיון שיוודת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם, כך ישראל גדלים במים - בתורה, כיון שהם שומעים דבר חדש מן התורה, הם מקבלים אותו בצמאון, כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהם".

יעקב ברכם שיהיה להם צמאון לרוחניות. פעם שמעתי הסבר נוסף ל"וידגו לרב". לא ממש פשט, אבל זו אמת גדולה:

כששוחטים למשל פרה או תרנגולת, לא תמיד אפשר לאכל אותה, והאת מחמת תקלה כלשהי שארעה בעת השחיטה, כגון הגרמה, חלדה, עקור, במקרה כזה דינה של הבהמה שהיא נבלה, ונאלצים למכור לערבי ביפו. את כל הבהמה השלמה הוא שהיתה שוה תרפ"ט אלפים, מוכרים במחיר מוזל לנכרי. אמנם הבהמה היתה טהורה, נכון, אבל בשחיטה היה פנצ'ר, ושוב אינה ראויה לאכילת יהודי.

בשעה טובה ומצלחת השוחט שחט את הבהמה והכל בסדר, חלק, גלאט. אפשר לאכל אותה? עדין לא, הבהמה צריכה לעבר בדיקה. בדיקה חיצונית ובדיקה פנימית. ממששים, ואם מצאו משהו - סירכא, זה לא גלאט, לא חלק, שוב מוכרים לערבי ביפו. הבהמה היתה כשרה והשחיטה כשרה, אבל נפסלה בבדיקה.

גם כשהשחיטה והבדיקה עברו בשלום, עדין אי אפשר לאכל את הבהמה הזו. קדם צריכים להכשיר אותה. ואם היתה איזו טעות, כגון שלקחו קרש שאינו מנקב ושמנו לכמה דקות - נגמר הספור. הבהמה הזו "טרייה". "לכלב תשליכון אותו".

ברוך ה', כבר הכשירו את הבשר והכל בסדר. עכשיו צריכים לבשל אותו. היתה איזו טעות, הכניסו כף חלבית בן יומו, אין פי ששים כנגד זה. אוי ואבוי! התבשיל נטרף, וכאן אי אפשר אפילו למכור לערבי, ואפילו לא לתת לכלב. אסור בהנאה! ישר לפח האשפה. הכל היה בסדר עם השחיטה והמליחה, אבל בבשול משהו השתבש.

כל זה כששוחטים פרה, תרנגול או ברוך. אבל אם לוקחים דג מהים, צריכים רק לבדוק האם יש לו סימני טהרה - סנפיר וקשקשת. אם כן? אפשר מיד לבשל ולאכל אותו. אין בעיות לא בשחיטה, לא במליחה, לא בבדיקה, ואין בו אסור בשר בחלב. אם הדג טהור - הוא טהור עד הסוף, בלי פנצ'רים!

יש ילד שהמלמדים כל כך נהנים ממנו, משתעשעים אתו, כזה פיינער בחור'ל, אבל כשהוא קצת גדל והולך לשיבה קטנה, לפתע מגלים שהתחבר שם עם בחור מקלקל, מתחיל להתגלש החוצה, מאבד את הטעם בלמוד.

לפעמים קורה שברוך ה' בשעור א' ו-ב' הבחור עדין במצב של עליה, ובשעור ג' מתחילה לה ההדרדרות.

לפעמים הכל בסדר בשיבה קטנה, אבל בשיבה גדולה מתחילות הצרות... פתאום מתחשק לו מחשבים, ופה ושם...

זו היתה הברכה שברך יעקב את יוסף - "וידגו לרב", שצאצאיו יהיו כמו הדגים, שסימני הטהרה שלהם הנם תמידים, הם נשארים טהורים עד הסוף, וכך גם הצאצאים לעולם לא ידרדרו, וישארו בקדשתם וטהרתם לאורך ימים.

(רבי ראובן סרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

בסוף הדרך מתר לשאל מתי נגיע...

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (כז, א)

באר רש"י: "בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה". שעת הגאולה לא התגלתה באותה שעה וגם לא אחר כך. דניאל חקר את הקץ עד שאמר לו הקב"ה: "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך לקץ הימין" (דניאל יב, ג).

הקב"ה אינו רוצה שנעסק בחשוב המועד הזה, כפי שאומרת הגמרא (סנהדרין צו ע"ב): "מאי ויפח לקץ ולא יכזב, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: תפח עצמן של מחשבי קצין".

טעם הדבר, משום שאנשים המחשבים את הקץ, עלולים להגיע לכפירה בביאת המשיח, כשיראו שהמשיח לא בא במועד שנראה להם. אחד משלשה עשר עקרי האמונה שכתב הרמב"ם הם: "אני מאמין בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה אהבה לו בכל יום שיבוא", וכתב ה"חתם סופר" שאדם שאינו מאמין בזה - הריהו ככופר בכל התורה כלה.

אם כן - תמה המלבי"ם - איך ראינו בהרבה ספרים שחכמים עשו חשבונות גדולים של גאולה?

הוא משיב על כך על פי מעשה - לאב אחד היה ילד שובב וכשרוני ביותר, שלא אהב ללמוד, ובמהלך כל זמן הלמודים מחשבותיו רחפו אי-שם.

פעם נגש ושאל אותו, מהי שאיפת חייך ומהו החלום הגדול ביותר שהיה מבקש לקבל במתנה.

הילד לא היה זקוק לזמן רב כדי לענות: "יריד ליפציג..." ליריד המפרסם שהתקיים מדי שנה בגרמניה, היו מגיעים מכל רחבי אירופה וגם מארצות המזרח. הסחורות הטובות ביותר יבאו לשם. בנוסף, הוקמו בו אטרקציות מיוחדות לילדים,

אבל אנחנו, שנמצאים כבר בסוף הגלות, כשהעגלה כבר מגיעה לעיר, יכולים לשאל: מתי נגיע?... לנו מתר לשאל, לבקש, לדבר ולהתחנן על סיום הגלות.

(רבי בן ציון מוצפי שליט"א - דורש ציון)

המנוחה האמתית

וירא מנוחה פי טוב ואת הארץ פי נעמה ויש שכמו לסבל (מטו, טו)

במבט שטחי, ישנה כאן לכאורה סתירה מניה וביה: "וירא מנוחה פי טוב", טוב להיות במנוחה ובשלות נפש, ואם כן "ויש שכמו לסבל"?! אתמרה, וכי מי שאוהב מנוחה מחפש לסבל? הרי אדרבה, אדם כזה אינו עושה כלום, אלא יושב בכסא-נוח, שותה כוס קפה וקורא ספר מענין; כך בערך נראית מנוחה אצל אדם, ומהו אם כן ענין "ויש שכמו לסבל" אצל מנוחה?

והנה פסוק זה נאמר על שבט יששכר, המיוחדים בלמוד התורה, והם שהיו ראשי הסנהדרין. וחז"ל פירשו את ענין המנוחה שהוא מסמל את למוד התורה, ועדין צריך להבין, וכי למוד התורה מנוחה יקרא! והרי אין התורה נקנית אלא על ידי עמל וגייעה, ובפירקי אבות מונה התנא בין הדברים שבהם התורה נקנית, מעוט תענוג ומעוט שנה, וכי מעוט שנה יקרא מנוחה?

אמנם ודאי שיש באורים עמקים ונכונים למה נקראת התורה מנוחה, אבל גם בפשטות הדברים הוא כך, וממש כך! מנוחה במובנה הפשוט היא רק למי שמוכן לסבל, ונביא משל מן החיים. ראובן, אחרי חצי יום עבודה קשה, החליט ללכת הביתה מקדם כדי לנוח קצת. הוא מגיע הביתה מבקש שיסדרו לו ארוחה ושתיה, ובינתיים מתישב בכסא-נוח לקרא איזה דבר מענין. בני ביתו הביאו לפניו את האכל והשתיה, והוא מברך ומתחיל לאכל. והנה מרגיש שהאכל לא כל כך טעים, חסר מלח, והוא קצת מקפיד [באמצע ה"מנוחה"], וצועק למי ששומע: "נא להביא מלח" - ואין עומד על ידו שישמע, מרים קולו קצת יותר: "נא להביא מלח", אין קול ואין עונה. בלית ברירה הוא מרים את עצמו מהכסא והולך להביא מלח, מתישב עוד פעם ולועס.

האכל עדין לא כל כך טעים, כבר ראה שאין אף אחד בבית, מתרומם שוב להביא קצת חרדל, באמצע רוצה לשותות - אוף, זה לימונאדה! מתרומם פעם שלישית, מביא סכר, קצת לימון, לא רע, אבל הספר קצת משעמם... מתרומם פעם רביעית, מחטט בבית, אין מה לקרוא, אוף! איזה בית זה! לא מתעצל, לובש מעילו, הולך לקנות משהו מענין.

יוצא לרחוב - מישוה מבני הבית לקח את הרכב... אין דבר, הולך ברגל עד המרפז המסחרי, מתעייף קצת [מה לא עושים בשביל המנוחה...], קונה משהו מענין, מגיע הביתה, מתישב שוב. אוף, זה כסא נוח! הקפיצים דוקרים. בעצם, היום חזר מקדם והחניות עדין פתוחות, כבר מזמן החליט שהגיע הזמן לקנות כסא-נוח חדש...

עוד פעם למרפז המסחרי, מחנות לחנות, מוצא כסא מתאים, סוחב אותו הביתה. איזה יפי, יוצא לרגע, חוזר לכסא-נוח, תהו ובהו, הילדים כבר חזרו מבית-הספר וראו את הכסא החדש, מריבות עד לשמים: 'אני רוצה לשבת', 'לא אתה כבר ישבת', עכשיו התור שלי... את המשך הספור על ה"מנוחה" הוא יכול כבר כל אחד מאתנו לדמין מחיי היום-יום של עצמו...

אם כן, מה נפלא מה שאמרה תורה "וירא מנוחה פי טוב - ויש שכמו לסבל", אדרבה, כך, ורק כך, על ידי שמוכן קצת לסבל, ועל ידי התמסרות לתורה - זוכה הוא לקנות לעצמו מנוחה אמתית ושלות נפש.

(רבי שמשון פינקוס זצ"ל - תפארת שמשון)

כדי למשך אנשים למקום. כל זאת בנוסף לבתי מלון מפארים ולצימרים משבחים... חלומו של כל ילד ממצע היה להגיע פעם בחייו לליפציג.

אמר האב: "יהי כן, מוכן אני לקחת אותך עמי לליפציג בנסיעה הקרובה, אך כל זאת בתנאי שתהיה ילד טוב, והתעודות שתביא תהיינה עם ציונים גבוהים ביותר".

הילד שמע בהתלהבות את ההצעה והחל שוקע ראשו ורבו בלמודיו. כעבור זמן לא רב נכרו התוצאות המצינות. הציון מאה התנוסס בראש כל מבחו, והילד המתין בקצור רוח לנסיעה המבטחת...

הגיע החפשי. האב שכר עגלה ועגלון, הניח עליה את הסחורה שלו, וסדר עבורו ועבור הילד מקום לישון, שכן הדרך ארכה - לכל הפחות שבועים נסיעה.

סוף סוף סדרו כל הענינים לשביעות רצונו של האב, והילד שמע את שריקת ההצלפה בסוסים, ועקב בהנאה מרבה אחר רגלי הסוסים השועטים קדימה.

חלפו עשר דקות, והבן מרים עינים לאבא ושואל: "הגענו?" "איה הגענו?" - מחיף האב - "חלפו רק עשר דקות, וזו נסיעה של שבועים!"

חלפו עוד שעתים, שעבור הילד נדמו כמו שלש שנים. הוא מרים עינים לאבא ושואל: "מתי מגיעים?"

האב מזעזע פניו: "שב בשקט, ואל תבלבל אותי! אני טרוד כעת בחשבונות של הסחורות, ואני צריך להחליט לאן ללכת. בינתיים תסתכל החוצה, תראה את ההרים ואת הנוף, את השועלים והדבים..."

אבל הילד נרגע רק לזמן קצר, ושוב חזר על שאלתו הקבועה: "מתי מגיעים?"

כעת פקעה סבלנותו של האב, והוא הזהיר את הילד: "אם עוד פעם אחת תשאל מתי מגיעים, אזורק אותך מהחלון, ותשאר כאן בייער, עם החיות המפחידות!"

הבן נבהל, אם אבא מאים זה עלול להיות רציני... סוף סוף הוא משתתק, והאב נושם לרוחה.

כך חלפו עליהם שבועים. מדי לילה חנו במקום חניה, ובבקר המשיכו בנסיעה.

כשהגיע היום האחרון למסע, פנה בעל הבית אל העגלון ושאל: "עגלון, עוד כמה זמן נסיעה נשאר?"

"כשילש שעות וחצי" - השיב העגלון.

חלפה שעה או שעתים, ושוב פונה האיש לעגלון: "מתי נגיע לליפציג?"

עונה העגלון: "בעוד פחות משעה, עברתי בדרך קצור מיוחדת. והילד שמצוי כבר שבועים בתענית דבור זוקף את אזניו בתמהון, ושאלתו מתפרצת מאליה: "מדוע לאבא מתר לשאל מתי מגיעים, ועלי אסרת זאת בכל תקף?"

"פשוט" - מסביר האב - "אתה שאלת את השאלה הזו ביום הראשון, כשאף יצאנו לדרך, וידעת היטב כי הדרך ארכה ומדבר בשבועים נסיעה, אבל אני שואל ביום האחרון, כשבכל רגע אפשר שיגמר המסע".

כך הדבר גם בשאלתנו - מסים המלבי"ם - כשיעקב בקש לגלות את הקא, נסתלקה ממנו שכינה. כשדניאל שאל על הגאולה בתחלת הגלות, אומר לו הקב"ה: "ואתה לך לקח ותנוח ותעמד לגרלך לקח הימין", שהרי אז ידוע היה שתהיה גלות ארכה ביותר. גם התנאים כבר ידעו שהגלות תהיה ארכה מאד, ורבי שמעון בר יוחאי צועק בספר הזהר בפירשת שמות: "אוי, מי יעמד בגלות!"

בגלות!